

„STÁDO BIELYCH KONÍ“ – POKUS O FORENZNE PSYCHOLOGICKÚ ANALÝZU MARGINALIZOVANEJ SKUPINY

souborný článek

Anton Heretik

Katedra psychológie FF UK,
Bratislava

Kontaktná adresa:

prof. PhDr. Anton Heretik, Ph.D.
Katedra psychológie FF UK
Gondova 2
818 01 Bratislava
e-mail: heretik@fphil.uniba.sk

SÚHRN

Heretik A. „Stádo bielych koní“ – pokus o forenzne psychologickú analýzu marginalizovanej skupiny

Organizovaný zločin je starý spoločenský fenomén. Po spoločensko-politických zmenách v r. 1989 sa vytvorili podmienky pre jeho expanziu aj v krajinách bývalého Československa. Objavili sa nové formy drogovej, hospodárskej i násilnej kriminality. Znalci psychiatri a psychológovia sú postavení pred riešenie nových úloh. Typickým prejavom novej hospodárskej kriminality je aj použitie tzv. bielych koní – ľudí nastrčených ako fiktívne osoby do rôznych finančných a majetkových podvodov. Autor referuje o skupine 8 páchatelov, ktorí boli použítí ako biele kone v činnosti tzv. bytovej mafie. Išlo o 6 mužov a 2 ženy, nezamestnaných, piati boli bezdomovci, piati boli v minulosti trestne stíhaní. Ide teda o marginalizovanú sociálnu skupinu. Psychologickým vyšetrením (WAIS-R, WMS, FDT, Hand-test, Rorschach) sa zistili priemerné intelektové a mnestické schopnosti. U siedmich sa zistila porucha osobnosti – dissociálna, schizoidná, emočne instabilná a závislá. U dvoch posudzovaných bol prítomný abúzus alkoholu, u dvoch závislosť od alkoholu a u jedného závislosť od heroínu. Nálezy znaleckých posudkov sú v článku použité ako minikazuistiky. Záverom možno konštatovať, že páchatelia boli organizátormi zločinu vybraní ako biele

SUMMARY

Heretik A. „A batch of white horses“ – an essay on forensic psychology analysis of marginalized group

An organized crime is very old social phenomenon. The conditions for expansion of the organized crime in the countries of previous Czechoslovakia were created after social and political changes in the year 1989. To a typical aspects of new economic criminality belong use of so-called white horses – people with false identity in cases of financial and property deceptions. Author refers about group of 8 offenders used as „white horses“ in the criminal activities of „apartment mafia“. Evaluated group was created by 6 men and 2 women, unemployed, five of them were homeless, five have criminal history. It was a marginalized social group. Psychological examination (WAIS-R, WMS, FDT, Hand-test, Rorschach) shows average intellectual and mnestic level. At seven of them personality disorders – anti-social, schizoid, emotional instable and dependent – were found. At 2 of assessed person abuse of alcohol, at 2 dependence on alcohol and at 1 dependence on heroin were present. In the article findings of psychological examination are used as the short case reports. We have concluded that the offenders were selected as „white horses“ by organizers of the crime just because of their social, psychological and psychopathological characteristics.

kone práve pre ich sociálne, psychologické a psychopatologické charakteristiky.

Kľúčové slová: forenzná psychológia, organizovaný zločin, marginalizovaná skupina, „biele kone“.

Key words: forensic psychology, organized crime, marginalized group, „white horses“.

ÚVOD DO PROBLEMATIKY ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU

Organizovaný zločin je historicky veľmi *starým spoločenským fenoménom*.^{2,3,7} Pravdepodobne najstaršou organizovanou kriminálnou skupinou boli egyptskí vykrádači pyramíd. Vznik čínskych triád, ktoré fungujú dodnes, sa datuje do 3. storočia nášho letopočtu, japonská yakuza vznikla v r. 1612, sicílska mafia a neapolská camorra po napoleonských vojnách začiatkom 19. storočia, americká mafia (cosa nostra) v 20. rokoch minulého storočia. Spoločným historickým faktorom ich vzniku bola anómia po prebehnutých vojnách, revolúciách a hospodárskych krízach. Organizácie mali často pôvodne prosociálny charakter – ochranu, či pomoc potrebným, neskôr sa kriminalizovali. Aj slovenská Jánošíkova družina vznikla po kuruckých vojnách na začiatku 18. storočia. Venovala sa lúpežiam, jej prosociálny charakter („bohatým brať a chudobným dávať“) je však ľudovým mýtom, či romantickým produktom Štúrovcov.

Medzi podstatné znaky organizovanej kriminality sa zaraďuje:⁸ *vytváranie stabilných skupín, hierarchická organizácia, plánovitá činnosť s delbou práce, podiel na ilegálnom obchode*, ktorý uspokojuje isté potreby obyvateľstva (drogy, hazard, prostitúcia); *flexibilná technika a mnohonasobná voľba metód* (vyhrážky, vydieranie, násilie, vnútorná ochrana, teror), *vybudovanie infraštruktúry* (spojenie, doprava) a *internacionalita až globalizácia*.

Vymedzujú sa 3 typy organizovanej kriminality: a) *kriminalita bielych golierov* (daňové úniky, podvody na zákazníkoch, falošné bankroty, korupcia, počítačová kriminalita), b) *korporátna kriminalita* (kriminalita páchaná veľkými finančnými, či priemyselnými korporáciami, zločiny na životnom prostredí, vytunelovanie komerčných organizácií a bánk), c) *organizovaný zločin* (vytvorenie organizácie zameranej priamo na páchanie rôznorodej trestnej činnosti).

Z hľadiska vnútornej štruktúry sa klasifikujú⁷ skupiny organizovaného zločinu na:

1) *Príležitostná skupina*. Vzniká v dôsledku vzniknutej situácie, často krátko pred alebo v priebehu páchania trestnej činnosti. Navonok je anonymná, s malou úroveňou delby práce. Dá sa identifikovať momentálny vodca.

- 2) *Partia*. Je stabilnejšia v čase, vznikla s cieľom páchania konkrétnej trestnej činnosti. Má istú hierarchickú štruktúru na čele s vodcom. Plánovanie činnosti je na nízkej úrovni, zahladzovanie stôp často primitívne.
- 3) *Organizovaná kriminálna skupina*. Je vyšší typ skupinovej trestnej činnosti. Stupeň organizovanosti je vysoký, skupina sa vyznačuje prísnou hierarchizáciou, páchanie trestnej činnosti len plánované, delba úloh jasne vymedzená, zahladzovanie stôp dôkladnejšie.
- 4) *Zločinecká organizácia*. Je najvyšší a najnebezpečnejší typ skupinovej trestnej činnosti, so zameraním na dlhodobé a sústavné páchanie trestnej činnosti. Trestná činnosť je veľmi plánovitá, motivovaná vysokým ziskom, ale aj získaním vplyvu vo verejnom a politickom živote. Štruktúra organizácie je hierarchická s pevnými organizačnými vzťahmi a prvkami konšpirácie.

Skupiny organizovaného zločinu sa dajú popísať aj pomocou *faktorov skupinovej dynamiky* známych zo sociálnej psychológie a psychoterapie, ako sú: veľkosť a štruktúra skupiny, štýl vedenia, identita, normy, atmosféra, kohézia, tenzia, skupinové role, správanie členov (prehľadu problematiky sa podrobnejšie venujeme na inom mieste).^{4,5}

V *socialistickom Československu* nepôsobil organizovaný zločin v klasických oblastiach činnosti, ako sú prostitúcia, vydieranie, obchod so zbraňami a drogami. Organizované skupiny pôsobili v ekonomickej oblasti – distribúcii nedostatkového tovaru, nezákonnej výmene valút (veksláctvo), krádežiach. Po r. 1989 sa v ČSFR a neskôr v Slovenskej republike vytvoril priestor pre rýchle rozšírenie organizovaného zločinu. Bolo to spôsobené radom faktorov, ako sú transformácia ekonomiky (vytvorenie slobodného trhu, privatizácia), zmeny v legislatíve, otvorenie hraníc. *Spoločensko-ekonomická transformácia po r. 1989* viedla ku anómii – zmene hodnotového systému a právneho vedomia. Na prudkom zvýšení kriminality sa podieľali recidivisti, ktorí sa zapájali do vznikajúcich kriminálnych zoskupení, podnikatelia pohybujúci sa za hranicou nestabilného právneho systému a v neposlednej rade predstavitelia zahraničného organizovaného zločinu. Neobsadené oblasti kriminálneho podnikania (drogy, prostitúcia, výpalníctvo) zabrali najmä skupiny z krajín bývalého Sovietskeho zväzu a Balkánu, ale aj z Talianska, arabských krajín či juhovýchodnej Ázie. Objavili sa špecifické hospodárske (tunelovanie) i násilné delikty („vraždy na objednávku“).

ku“).⁹ Mnohé zločinecké skupiny na Slovensku fungovali a „podnikali“ ako súkromné bezpečnostné služby. 90. roky minulého storočia sa vyznačovali veľmi brutálnym teritoriálnym bojom jednotlivých zločineckých skupín o moc a kontrolu. Masaker v Dunajskej Strede, v ktorom boli zavraždení členovia klanu Pápayovcov, svojou brutalitou a počtom obetí zatienil aj mediálne známy „valentínsky masaker“, pri ktorom dal Al Capone postrieľať v garáži 7 členov konkurenčného gangu.

Skúsenosti znalcov so *znaleckým posudzovaním príslušníkov organizovaného zločinu* nie sú tak rozsiahle ako s páchatelmi ostatných foriem kriminality. Pre problémy s vyšetrovaním činnosti skupín organizovaného zločinu sú menej často obvinení z trestných činov, alebo sa pre svoj životný štýl obvinenia ani nedožijú (úmrtnosť páchatelov z prostredia organizovaného zločinu je veľmi vysoká pre konkurenčný boj medzi skupinami a vnútroskupinové vyrovnávanie účtov za porušovanie mlčanlivosti). Keď sa podarí policii a prokuratúre obvinenia vzniesť, sú obvinení zastupovaní celými tímami špičkových právnikov, ktorí stavajú ochranu svojich klientov na hľadani formálnych chýb vo vyšetrovacích a justičných postupoch a snažia sa dostať celý proces do slepej uličky (najmä spochybnením svedkov, legálnosti operatívnych postupov polície, či aspoň prekročením maximálnej možnej doby vyšetrovacej väzby). Odmietnutie, alebo následné spochybnenie znaleckých posudkov takisto patrí medzi obštrukčné postupy. Obavy sa týkajú najmä posúdenia prognózy resocializácie, ktorá by v prípade negatívneho posudku a uznania páchatela vinným, mohla viesť k mimoriadnym trestným sadzbám. (Viaceré znalecké posudky autora nemožno použiť ako kazuistické ilustrácie, pretože súdne procesy v týchto prípadoch, napriek mnohoročnému pokračovaniu, ešte neboli ukončené právoplatným rozsudkom obvinených.)

Špecifickú skupinu páchatelov tvoria tzv. **biele kone** – osoby nastrčené organizátormi do rôznych foriem podvodov – fakturanstva, tunelovania a falošných bankrotov, majetkových prevodov apod. Ich využitie v príprave a realizácii trestných činov je typickým prejavom domáceho organizovaného zločinu po r. 1989 nás. Mnohí z týchto ľudí sa tak stali nielen spolupáchatelmi trestných činov, ale aj obeťami – boli neskôr zavraždení ako potenciálni svedkovia proti organizátorom trestnej činnosti (napr. v prípade tzv. kyseľinárov, kde viaceré biele kone, ktorí boli spolupáchatelmi DPH podvodov, boli zavraždené a rozpustené v kyseline).

SKUPINOVÁ KAZUISTIKA

Autor referuje o skupine ôsmich páchatelov – „bielych koní“, použitých pri kriminálnej činnosti tzv. bytovej mafie. Tá sa venovala falošným prevodom nehnuteľností (bytov, domov, pozemkov). Pri podvodoch vystupovali nastrčené osoby (biele kone), ktoré mali vystavené falošné doklady (občianske preukazy, pasy) na pôvodných majiteľov. V ich mene dávali overiť kúpnopredajné zmluvy u notára, fiktívni kupci dali zmenu zaregistrovať na katastri a skupina potom s takto nadobudnutými nehnuteľnosťami ďalej obchodovala.

U posudzovaných išlo o skupinu šiestich mužov a dvoch žien, vo veku 29 až 61 rokov (priemer 44,7 r.).

Zo sociálnych charakteristík skupiny – vzdelanostne prevažovalo základné a odborné vzdelanie, boli bez stáleho zamestnaneckého pomeru, piati boli bezdomovci, päť probandov bolo v minulosti súdne stíhaných. Podľa záverov psychologického vyšetrenia išlo o jedincov s priemernými intelektovými a mnesticnými schopnosťami, u jedného probanda s ľahkými deterioračnými zmenami. U siedmich probandov sa konštatovala porucha osobnosti, prevažne dissociálna, ale aj schizoidná, emočne instabilná a závislá porucha osobnosti. U dvoch probandov bola zistená závislosť od alkoholu, ďalších dvoch abúzus alkoholu, u jedného závislosť od heroínu. Na ilustráciu uvádzame skrátené závery zo znaleckých posudkov na jednotlivých nami posudzovaných páchatelov:

37ročný R. Z. Pri psychologickom testovom vyšetrení nachádzame intelektové a pamäťové schopnosti na úrovni horného pásma priemeru. Osobnosť je abnormne štruktúrovaná s črtami emočne instabilnej a dissociálnej poruchy osobnosti, v anamnéze je dlhoročný abúzus alkoholu. V motivačnom predpolí trestného konania hrajú významnú rolu abnormná osobnosť, dlhodobý abúzus alkoholu a opakované trestné stíhanie za činy, ktoré boli podmienené práve poruchami osobnosti a excesívnym konzumom alkoholu (riadenie motorového vozidla pod vplyvom alkoholu, ublíženia na zdraví). V iníciaľnom štádiu motivácie aktuálne vyšetreného trestného činu bola finančná kríza vyšetreného. Dominantným motívom sa javí nepochybné zisťovací motív. Dôležitým adjuvantným motívom však bola aj možnosť uplatniť vlastnú dominanciu a moc, tj. isté postavenie v hierarchii organizovanej skupiny. To umožnilo ovládať, riadiť a kontrolovať druhých. Išlo väčšinou o ľudí sociálne vylúčených, osobnostne narušených, prípadne konzumentov alkoholu, ktorí pre svoje vlastnosti boli vďačným objektom „starostlivosti“ vyšetreného. Vyšetrený teda tvoril stredný článok riadenia organizovanej skupiny. Bol jednak pravou rukou šéfa skupiny J. D.-P. (robil mu osobného šoféra, vybavovača, sprostredkovateľa), jednak mal „na starosti“ biele kone – ich zháňanie, použitie, kontrolu. Prognózu resocializácie sme hodnotili ako v zásade možnú, avšak limitovanú negatívnymi faktormi z okruhu sociálneho, osobnostného i kriminogénneho.

29ročný S. W. Psychologickým testovým vyšetrením zisťujeme intelektové schopnosti vyšetreného na úrovni horného pásma priemeru a mnesticke schopnosti sú na úrovni stredného pásma priemeru. Osobnosť nesie známky toxikomanickej charakteropatie – poruchy vyšších citov sociálnych a etických. Vyšetrený je závislý od opiátov, posledné 3 roky je v substitučnom programe na metadone. Pri analýze motivácie trestného konania hrá v motivačnom predpolí rolu súdne stíhanie s podmieneným trestom (za neoprávnené používanie cudzieho motorového vozidla) a závislosť od tvrdých drog. Závislosť významne ovplyvnila jeho život v posledných 10 rokoch a viedla spolu so životom v toxikomanickej subkultúre ku charakteropatii. Podľa subjektívnej verzie motivácie bol k trestnej činnosti donútený manipuláciou a vydieraním zo strany spoluobvineného R. Z. Za psychologicky pravdepodobnejší pokladáme zisťovací motív. Mechanizmy osobnosti – popretie a bagatelizácia (vedel, že ide o trestnú činnosť, ale nemyslel si, že až tak závažnú) súvisia s popísanou poruchou osobnosti. Obvi-

nený zastával v skupine rolu experta, tlačil falošné občianske preukazy pre nastrčené osoby. Prognózu resocializácie teda pokladáme za relatívne dobrú v prípade pokračovania v systematickej protitoxikomanickej liečbe.

38ročný T. F. Pri psychologickom vyšetrení zisťujeme intelektové schopnosti na úrovni stredného pásma priemeru, pamäťové schopnosti sú na úrovni hornej hranice priemeru až mierneho nadpriemeru. Osobnosť je simplexná s disocálnym vývojom. Pri hodnotení motivácie trestného činu zdôrazňujeme, že vyšetrený už bol v minulosti súdne stíhaný pre majetkové trestné činy charakteru podvodu. Vyšetrený je slobodný, bezdomovec, býval a brigádnicke pracoval na stavbe hlavného organizátora činu J. D.-P. Napriek tomu, že to subjektívne bagatelizuje, je primárnym motívom činu zisťovaný motív. Sekundárne mohli hrať rolu aj ďalšie psychologické motívy – potreba začlenenia, uznania, ocenenia (aj keď v sociálnej skupine kriminálnej subkultúry). Sám uvádza, že sa chcel zavdačiť organizátorom trestnej činnosti, aby po výkone trestu, ktorý ho čakal, našiel možnosť práce a ubytovania. Vzhľadom k popísaným charakteristikám je zrejmé aj to, prečo bol vytýpaný a použitý pre spáchanie podvodu. V trestnom čine vystupoval ako nastrčená osoba s falošnými dokladmi pri overovaní kúpne-predajných zmlúv na notariáte. Vzhľadom na negatívne sociálne a kriminogénne faktory sme možnosti resocializácie hodnotili ako obmedzené.

60ročný J. T. Pri psychologickom testovom vyšetrení sme zistili intelektové a pamäťové schopnosti celkovo na úrovni dolného pásma priemeru, so začínajúcou deterioráciou kognitívnych schopností, nejde však o klinicky významnú demenciu. Psychologické vyšetrenie svedčí pre schizoidnú poruchu osobnosti. Vyšetrený prišiel zo sociálne-ekonomických dôvodov o bývanie, posledné roky žil ako bezdomovec, najmä v záhradkárskych kolóniách. Vyšetrený je fajčiar a v rámci bezdomoveckého životného štýlu aj abuzér alkoholu, nezisťujeme však známky závislosti. V motivačnom predpolí trestného činu hrajú významnú rolu jeho schizoidná porucha osobnosti, sociálna vylúčenosť a bezdomovecký životný štýl, vrátane abúzu alkoholu. Z týchto osobnostných a sociálnych dôvodov si ho organizátori trestnej činnosti vybrali a on pristúpil na svoju účasť v trestných činoch podvodu a legalizácie príjmu z kriminálnej činnosti. Tvrdenia, že kvôli poruchám zraku nemohol prečítať dokumenty, ktoré podpisuje, a že veril, že ide o prevod záhrady, v ktorej býval na jeho meno, nezodpovedajú zisteniam o úrovni kognitívnych schopností a sú sčasti prejavom nevedomých obranných mechanizmov (popretie, bagatelizácia) a zčasti vedomou obranou vyšetreného. Pri hodnotení prognózy resocializácie zvažujeme doterajšiu bezúhonnosť. Na druhej strane musíme konštatovať, že vzhľadom na vek, sociálne charakteristiky a osobnosť, nemožno hovoriť o pozitívnej prognóze resocializácie. Prípadný výkon trestu odňatia slobody môže mať len spoločnosť ochraňujúcu a nie prevýchovnú funkciu a ďalšia prognóza bude závisieť od postpenitenciárnych sociálnych opatrení.

39ročný S. O. Psychologickým vyšetrením sme zistili intelektové schopnosti na úrovni stredného pásma a pamäťové schopnosti na úrovni horného pásma priemeru. Zhoršená koncentrácia pozornosti môže súvisieť s ťažkosťami typu ADHD v detstve. Osobnosť je premorbídne simplexná so známkami alkoholické depravácie (poruchy vyšších ci-

tovej etických a sociálnych, ako sú zodpovednosť, spoľahlivosť, svedomitosť, poskytovanie opory, empatia). Motivačné predpolie trestnej činnosti tvorí osobnosť vyšetreného so známkami alkoholické depravácie (charakteropatie). S nimi súvisia aj sociálne a ekonomické problémy vyšetreného a doterajšia kriminálna anamnéza (neplatenie výživného). Práve alkoholická charakteropatia a vôľová slabosť spôsobili, že bol ochotný stať sa spolupáchatelom trestných činov podvodného charakteru, hoci si pri svojich intelektových schopnostiach znalosti organizátorov celej akcie musel uvedomovať, že ide o trestné konanie. V rámci trestnej činnosti vystupoval ako nastrčená osoba s falošnou identitou.

61ročný Š. S. Pri psychologickom testovom vyšetrení zisťujeme intelektové schopnosti na úrovni stredného pásma priemeru, mnestické schopnosti na úrovni pásma mierneho nadpriemeru, bez patologických zmien. Osobnosť nesie známky disocálnej poruchy (zvýšená egocentrickosť, impulzivnosť, nezdržanlivosť, poruchy vyšších citov etických a sociálnych). V motivačnom predpolí vyšetreného hrá významnú rolu disocálna porucha osobnosti, recidivismus majetkovej trestnej činnosti (zhruba 15 rokov vo výkone trestu), zlá finančná a sociálna situácia v období pred činom. V iniciálnej a realizačnej fáze motivácie bol dominantný zisťovaný motív. Vyšetrený si bol plne vedomý protispoločenskosti svojho konania, porucha vyšších citov sociálnych a etických nevytvárala žiadne zábrany voči takémuto konaniu. V trestnom čine vystupoval opakovane ako nastrčená osoba pri falošných majetkoprávných úkonoch. Tvrdenia, že bol k tomu konaniu zmanipulovaný, či dokonca donútený vyhrážkami, imponujú ako obrana vyšetreného. Prognóza resocializácie vyšetreného je jednoznačne negatívna, jeho ďalší vývoj bude závisieť od sociálnych postpenitenciárnych opatrení.

57ročná T. N. Psychologickým vyšetrením obvinenej sme zistili intelektové schopnosti na úrovni dolného pásma priemeru a mnestické schopnosti na úrovni stredného pásma priemeru. Osobnosť sa javí ako simplexná, so známami závislej poruchy osobnosti (bezradnosť, podriaďovanie sa a prenechávanie zodpovednosti druhým, obavnosť, introverzia, submisivita). Vyšetrená je abuzér alkoholu v rámci bezdomoveckého životného štýlu, svoj konzum bagatelizuje, nemá k nemu kritický náhľad. V analýze motivácie trestného činu akcentujeme doterajšiu bezúhonnosť, obvinená nebola doposiaľ súdne stíhaná ani vyšetrená v súvislosti s trestnou činnosťou. V motivačnom predpolí hrá rolu jej závislá porucha osobnosti, sociálne – ekonomická situácia (bezdomovectvo), abúzus alkoholu. Motív jej konania bol zisťovaný. Pri svojej sociálnej situácii a štruktúre osobnosti bola vdačným objektom manipulácie a navádzania, hoci jej rozumové schopnosti sú plne dostačujúce pre pochopenie protispoločenskosti konania. Prognózu resocializácie pokladáme, pri zaistení ambulantnej psychiatrickej starostlivosti a vhodnej sociálnej starostlivosti, za dobrú.

37ročná Z. H. Pri psychologickom vyšetrení svedkyne zisťujeme intelektové schopnosti na úrovni stredného pásma a mnestické schopnosti sú na hornej hranici priemeru. Obraz zodpovedá závislej poruche osobnosti, t. č. depresívne dekompenzovanej. Vyšetrená je slobodná, matka 5 detí. Všetky deti mala s druhom, ktorý bol abúzer alkoholu, opakovane ju fyzicky a psychicky týral. Napriek opakovaným pokusom sa jej nepodarilo tento vzťah ukončiť, až kým ju

partner sám neopustil. Neprispieva jej na deti, je stíhaný pre neplatenie výživného. V súčasnosti žije v ďalšom debaklovom vzťahu s podstatne mladším partnerom, ktorý je nezamestnaný, nechá sa ňou živiť a opakovane ju fyzicky napádal kvôli žiarlivosti. Všetkých jej 5 detí bolo rozhodnutím súdu dočasne umiestnených do starostlivosti jej matky, čo prežíva úkorovo, pripúšťa však, že v súčasnosti nemá podmienky (ubytovanie, financie) na to, aby sa o ne primerane postarala. Vyšetrená nebola doposiaľ súdne stíhaná, ani policajne vyšetrovaná v súvislosti s trestnou činnosťou. V aktuálne vyšetrovanom prípade vystupovala napred ako obvinená, bola 7 mesiacov vo vyšetrovacej väzbe, trestné stíhanie voči nej však bolo zastavené a v súčasnosti vystupuje v prípade ako svedkyňa. Podľa vlastných výpovedí bola v období pred činom v ťažkej finančnej situácii, a preto sa nechala nahovoriť, aby vystupovala pod falošnými identitami v podvodných prevodoch nehnuteľností. V rámci mechanizmov osobnosti, najmä popretia a bagatelizácie (vedela, že ide o podvody, myslela si, že „len ,také malé““) prehliadala skutočnú spoločenskú nebezpečnosť svojho konania. Obraz závislej osobnosti z nej zároveň robil ideálny objekt manipulácie zo strany organizátorov trestnej činnosti. Prognóza bude teda závisieť od účinnosti vhodnej sociálnej a psychologickéj pomoci, pre ktorú je indikovaná.

V štruktúre celej kriminálnej skupiny bol jej vodcom J. D.-P. Obvinený bol v minulosti súdne stíhaný, o jeho prepojení na iné skupiny nie je dostatok informácií, aj keď sú veľmi pravdepodobné. On vydával pokyny na realizáciu jednotlivých podvodných operácií, určoval, kto má byť v nich použitý, a stanovoval odmeny. Vo výkone väzby sa snažil ovplyvniť obvineného R. Z., aby zobral celú vinu na seba, s tým, že sa mu dodatočne odvdáči, zaistí mu nižší trest a „dobrú basu“. V hierarchii pod ním

bol obvinený R. Z., ktorý riadil a kontroloval biele kone, a obvinená G. J., ktorá vyrábala znenia falošných kúpne-predajných zmlúv a zaistovala ich zanesenie do katastra. Bokom od skupiny stáli experti – výrobcovia falošných dokladov obvinení S. W. a I. Š. a obvinený nstrm. P. M., príslušník policajného zboru, ktorý dodával osobné údaje do dokladov. Zvyšok skupiny tvorilo asi 10 ľudí, ktorí boli použítí ako nastrčené osoby na falošné majetkoprávne prevody. Podľa klasifikácie skupín organizovaného zločinu teda išlo o organizovanú kriminálnu skupinu strednej veľkosti, s prísnu hierarchizáciou a silným vodcovským princípom, ktorá sa vyznačovala orientáciou na špecializovanú kriminálnu činnosť a pracovala s jasnou delbou práce a plánovitou činnosťou.

ZÁVER

V práci sme chceli poukázať na niektoré forenzne psychologické a psychiatrické aspekty posudzovania páchatelov organizovanej kriminality. Špecifickú skupinu páchatelov (ale i obetí) tvoria tzv. biele kone – ľudia nastrčení organizátormi zločinu, často s fiktívnou identitou, do spáchania podvodov. Kazuisticky sme sa snažili doložiť, že posudzovaní boli vybraní a použítí pre spáchanie majetkovej trestnej činnosti práve pre svoje sociálne, psychologické a psychopatologické charakteristiky a teda aj príslušnosť ku marginalizovanej sociálnej skupine (bezdomovci). Nazvali sme ich, trochu pejoratívne „stádom“ práve pre ich ľahkú manipulovateľnosť. Úlohou znalca v týchto prípadoch nie len zhodnotiť psychologické charakteristiky vyšetrovaného a prítomnú psychopatológiu, previesť analýzu motivácie, ale vyjadriť sa aj k prognóze resocializácie, ktorá by mala zvažovať aj postpenitenciárnu starostlivosť.

LITERATÚRA

1. Adler F, Mueller GO, Laufer WS. Criminology. New York: MacGraw-Hill Inc; 1991.
2. Benson M. Criminal investigation: Organized crime. New York: Chelsea Publ.; 2008.
3. Devito C. The encyclopedia of international organized crime. New York: Facts on file Inc; 2005.
4. Heretik A. Forezná psychológia pre psychológov právnikov, lekárov a iné pomáhajúce profesie. Bratislava: Eurokódex; 2010.
5. Heretik A, Novotný V, Kolibáš E. Forenzne psychologické a psychiatrické aspekty organizovaného zločinu. In: Zborník Guensbergerovho a Dobrotkovho dňa. Folia Psychopathologica VI. 2010: 49–57.
6. Holcr K et al. Kriminológia. Bratislava: Iura edition; 2008.
7. Ivor J. Organizovaná kriminalita. In: Holcr K. c. d., 2008: 377–401.
8. Kaiser G. Kriminologie. UTB, C. F. Muller, Heidelberg; 1989, 8. aufl.
9. Novotný V, Kolibáš E, Heretik A. Objednaná vražda – forenzne psychiatrické skúsenosti. Psychiatrie pro praxi 2003; 4: 172–173.